

1. DROGA KU WSPÓLNEJ EUROPIE – NOTATKA

1. Przyczyny integracji europejskiej:

- Państwa europejskie wyszły z II wojny bardzo zniszczone. Zgodnie z planem Marshalla (1948) miały otrzymać 17 mld bezzwrotnej pomocy na odbudowę swojej gospodarki. W celu zarządzania pomocą utworzono OEEC – Europejską Organizację Współpracy Gospodarczej, która skupiła 16 państw. Miało to duży wpływ na proces integracji gdyż pomoc w ramach planu Marshalla uzyskały zarówno państwa zwycięskie jak i pokonane w wojnie. Kontynuacją tej organizacji jest OECD – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, która powstała w 1960 r.
- Po II wojnie światowej znaczenie państw europejskich znacznie się zmniejszyło. Świat stał się dwubiegunowy – miejsce dawnych imperiów kolonialnych zajęły dwa supermocarstwa – USA i ZSRR, wzajemnie się zwalczające. Integracja europejska była odpowiedzią państw Europy Zachodniej na tę sytuację – dążyły one do odzyskania dawnej pozycji międzynarodowej.
- Po doświadczeniu dwóch wojen światowych politycy europejscy zrozumieli, że dalszy konflikt między państwami nie ma sensu. Obawa przed możliwością wybuchu trzeciej wojny światowej i jej konsekwencjami, obawa przed komunizmem były przyczynami szukania innej drogi.
- Początkowo najważniejszym aspektem były zniszczenia i ruina gospodarek państw europejskich oraz walka z głodem. Integracja gospodarcza wydawała się jedynym rozsądnym rozwiązaniem. Dopiero później, podjęto działania zmierzające do integracji politycznej.

2. Początek integracji europejskiej

a) **integracja małych państw** – 1948 – Belgia, Holandia, Luksemburg zawarły unię celną – powstał Benelux

b) **1949 r. – powstanie Rady Europy** - organizacja europejska, która znacznie przyczyniła się do integracji europejskiej. Stanowiła forum, na którym spotykali się politycy 16 państw europejskich. Jednocześnie dbała o rozwój idei praw człowieka.

c) **plan Schumana** i początek integracji

W 1950 r. **Jean Monnet** zaproponował rządowi francuskiemu globalny plan modernizacji gospodarki. Zauważył, że tarcia między Francją i Niemcami w sprawie kontroli nad Zagłębiem Ruhry (regionem produkcji węgla i stali) nasiliły się tak jak po I wojnie światowej. Jean Monnet zaproponował ideę Wspólnoty Europejskiej, którą 9 maja 1950 r. przedstawił w imieniu francuskiego rządu minister spraw zagranicznych **Robert Schuman** (deklaracja Schumana). Na podstawie **planu Schumana** miała powstać organizacja międzynarodowa, do której mogły wstąpić państwa Europy Zachodniej. Plan miał powiązać gospodarczo Francję i Niemcy. Dzięki temu miała zostać podwyższona stopa życiowa mieszkańców krajów, które weszłyby do tej wspólnoty, a wojna między nimi stałaby się nieopłacalna z ekonomicznego punktu widzenia. Propozycję zaaprobowali: Republika Federalna Niemiec, Włochy, Belgia, Luksemburg i Holandia. Wielka Brytania nie wyraziła zgody. Skutkiem planu Monneta było powstanie Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali.

d) **ojcowie – założyciele** późniejszej Unii Europejskiej wywodzili się z kręgu chrześcijańskich demokratów:

- **Robert Schuman** – francuski premier i minister spraw zagranicznych, pomysłodawca niemiecko – francuskiego pojednania przez połączenie tych państw silnymi więzami gospodarczymi i politycznymi.

- **Jean Monnet** - francuski dyplomata, współtwórca Planu Schumana.
 - **Konrad Adenauer** – pierwszy kanclerz Republiki Federalnej Niemiec, która powstała w 1949 r. Był zwolennikiem zjednoczenia Europy na podstawie jej chrześcijańskich korzeni tkwiących w kulturze, tradycji i cywilizacji kontynentu. Uważał, że warunkiem wstępnym do budowy zjednoczonej Europy jest pojednanie i sojusz francusko – niemiecki.
 - **Alcide de Gaspari** – włoski premier i polityk. Obok Adenauera i Schumana zaliczany do tzw. „wielkiej trójki” europejskich polityków chadeckich. Współtwórca projektów budowy jedności Europy.
 - **Paul Henri Spaak** - belgijski polityk, socjalista. Był współtwórcą Beneluxu, NATO i Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG). Od 1949 r. był pierwszym przewodniczącym Rady Europy. Był jednym z twórców raportu, który zawierał plan powołania EWGi EURATOMU.
- d) **1951 r. – powstanie EWWiS – Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali** – pierwsza europejska wspólnota gospodarcza powstała na mocy traktatu paryskiego, które podpisało sześć państw: RFN, Francja, Belgia, Holandia, Luksemburg, Włochy. Państwa te zgodziły się znieść wobec siebie cło na węgiel i stal i przyjąć wspólną taryfę celną wobec państw trzecich. Ta integracja gospodarcza doprowadziła do szybkiego rozwoju ekonomicznego państw członkowskich EWWiS, co zdecydowało o podjęciu decyzji o dalszym zacieśnieniu tej współpracy.

2. Od traktatów rzymskich do traktatu w Maastricht

- a) **1957 r. – traktaty rzymskie** - RFN, Francja, Belgia, Holandia, Luksemburg, Włochy utworzyły dwie kolejne wspólnoty:
- **EWG – Europejską Wspólnotę Gospodarczą** – na czele EWG stanęła Komisja EWG, której siedzibą była Brukseli
 - **EURATOM – Europejską Wspólnotę Energii Atomowej**
- Państwa te stworzyły wspólny rynek na wszystkie towary i usługi, zniosły cła wobec siebie i zezwoliły obywatelom podejmować pracę w każdym z nich. Utworzony został również wspólny rynek rolny, który był dotowany i chroniony cłami zaporowymi przed napływem żywności z krajów trzecich.
- b) w **1959 r. powstała EFTA – Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu**
- Organizacja ta została zainicjowana przez Wielką Brytanię i początkowo stanowiła kontrpropozycję wobec EWG. W przeciwieństwie do EWG nie narzucała tylu ograniczeń, a państwa członkowskie, podejmując współpracę gospodarczą, zachowały pełną suwerenność. Członkami EFTY zostały: W. Brytania, Norwegia, Dania, Szwecja, Szwajcaria, Austria, Portugalia. EFTA nie była jednak w stanie konkurować z EWG i część krajów przeszła później do EWG (W. Brytania i Dania w 1973 r., Portugalia w 1986 r., Szwecja i Austria w 1995 r. Obecnie w EFTA pozostają Norwegia i Szwajcaria).
- c) **rozwój terytorialny EWG**
- 1957 - RFN, Francja, Belgia, Holandia, Luksemburg, Włochy,
 - 1973 – Dania, Irlandia, Wielka Brytania,
 - 1981 – Grecja,
 - 1986 – Portugalia i Hiszpania
 - 1995 – Szwecja, Finlandia, Austria,
- d) dalsze zacieśnienie współpracy europejskiej, również politycznej:
- **1967 r.** – trzy organizacje EWWiS, EWG i Euratom przekształcają się w **WE – Wspólnoty Europejskie**, tworząc wspólne instytucje.

- **1979 r. – powstał Parlament Europejski w Strasburgu**, w którym zasiadali deputowani wybrani w wolnych wyborach przez państwa członkowskie EWG,
- **1985 r. – traktat w Schengen** - zniesienie kontroli granicznej między państwami członkowskimi EWG; wprowadzał swobodny przepływ osób. **Wszedł w życie dopiero w 1995 r.** Nie wszystkie kraje EWG ratyfikowały traktat. W 1997 r. było to tylko 7 z 15 krajów. Obecnie do strefy Schengen nie należą Wielka Brytania i Irlandia.
- **1992 r. – traktat w Maastricht** – traktat, który przekształca Wspólnoty Europejskie w **Unię Europejską (UE)**, która powstała na jego mocy **1 listopada 1993 r.** W skład UE wchodziło w 1993 r. 15 państw. W 1991 r. rozpadł się Związek Radziecki, a kraje, które powstały na jego gruzach, lub te które należały do radzieckiej strefy wpływów zaczęły kandydować do członkostwa w UE. Do UE przystąpiły kolejne kraje:
 - ✓ 2004 r. – Estonia, Łotwa, Litwa, Polska, Czechy, Słowacja, Węgry, Słowenia, Malta, Cypr,
 - ✓ 2007 r. – Rumunia, Bułgaria,
 - ✓ 2013 r. – Chorwacja.

Obecnie w skład UE wchodzi 28 państw. Do jej członkostwa kandyduje: Albania, Islandia, Macedonia, Serbia, Czarnogóra, Turcja.

3. Rozwój systemu demokratycznego

a) uwarunkowania rozwoju demokracji w Europie:

- rozwój ekonomiczny i stabilizacja polityczna przyczyniły się podniesienia poziomu życia obywateli,
- funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego w krajach o wielowiekowej historii,
- przemiany kulturowe i obyczajowe, które doprowadziły do rozwoju tolerancji, podkreślały wolność jednostki i jej swobodę,
- rozwój i przestrzeganie praw człowieka,
- rozwój integracji europejskiej

b) rozwój systemów demokratycznych w Europie:

- 1949 r. – powstaje Republika Federalna Niemiec, w której dzięki demokratycznym reformom wprowadzonym po wojnie wykształcił się system kanclerski,
- 1958 r. – Francja przekształciła się w V Republikę o systemie semiprezydenckim,
- lata 70-e XX w. – upadają autorytarne rządy w Hiszpanii i Portugalii oraz w Grecji
- lata 90-e XX w. – demokratyzacja krajów byłego bloku wschodniego po upadku komunizmu i rozpadzie ZSRR

4. Współpraca gospodarcza państw komunistycznych

1949 r. w Moskwie utworzono RWPG - Radę Wzajemnej Pomocy Gospodarczej . Powstała z inicjatywy Józefa Stalina. Jej siedzibą została Moskwa. W jej skład weszły państwa podporządkowane ZSRR. RWPG istniała do 1991 r. Kraje członkowskie:

- wprowadziły gospodarkę centralnie planowaną,
- industrializację na wzór radziecki, z naciskiem na rozwój przemysłu ciężkiego,
- międzynarodowy socjalistyczny podział pracy – został wprowadzony w 1962 r. Jego skutkiem było uzależnienie od siebie gospodarek państw członkowskich RWPG
- w 1975 r. wprowadziły wzajemne rozliczenia w walucie zwanej rublem transferowym, co było bardzo niekorzystne. Rubel transferowy był fikcyjną walutą. Kraje RWPG kupowały technologie zachodnie za dolary, ale rozliczały się z ZSRR za pomocą bezwartościowej waluty.